
תפלת שחרית-Tefila 101

תהלים פרק קמ"ד-Lesson 24

Source 1

דעת מקרא תהלים פרק קמ"ד

מִזְמוֹר קמ"ד

(הַמִּזְמוֹר הַשְּׁלִישִׁי בְּקֶבֶץ מִזְמוֹרֵי הַהֵלֹלִים)

בְּמִזְמוֹר שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: חֲלָק ראשון: תְּהִלַּת ה' בְּכַחוֹ וּבְצִדְקָתוֹ (א-ו) - פְּתִיחָה: קְרִיאָה לְהַלֵּל אֶת ה' (א), תְּהִלַּת ה' בְּצִדְקָתוֹ: ה' בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וְרוֹפֵא לְשִׁבְרֵי לֵב (ב-ג), תְּהִלַּת ה' בְּכַחוֹ: אֵין גְּבוּל לְגִדְלַת ה', לְכַחוֹ וְחִכְמָתוֹ (ד-ה), תְּהִלַּת ה' בְּצִדְקָתוֹ: ה' עוֹזֵר לְצַדִּיקִים וּמְכַנְיֵעַ אֶת הָרָשָׁעִים (ו); חֲלָק שֵׁנִי: תְּהִלַּת ה' בְּהַשְׁגָּחָתוֹ עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו וּבְחִסְדּוֹ עַל יִרְאָיו (ז-יא) - פְּתִיחָה: קְרִיאָה לְהוֹדוֹת לַה' (י), תְּהִלַּת ה' בְּהוֹרֶדֶת וְשָׁמִים וּבְכַלְכֵּלַת בְּרִיּוֹתָיו (ח-ט), תְּהִלַּת ה' בְּרִצּוֹתוֹ אֶת יִרְאָיו הַמִּקְנִים לוֹ (י-יא); חֲלָק שְׁלִישִׁי: תְּהִלַּת ה' בְּבִרְכָתוֹ אֶת יְרוּשָׁלַיִם, בְּהוֹרֶדֶת מְשֻׁקָּעִים, וּמַתֵּן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל (יב-ט) - קְרִיאָה לְהַלֵּל אֶת ה' (יב), בְּרִכַּת יְרוּשָׁלַיִם (יג-יד), הוֹרֶדֶת מְשֻׁקָּעִים (טו-יח), מַתֵּן תּוֹרָה (יט-כ).

Translation: This Mizmor can be divided into three sections:

Section 1-Praise of G-d for His strength and just ways (verses 1-6);

(a) Opening: A call to praise G-d (verse 1);

(b) Praise of G-d for His just ways: G-d the rebuilder of Yerushalayim and who heals the broken hearted (verses 2-3);

(c) Praise of G-d for His strength: There is no end to the greatness of G-d and to His strength and wisdom (verses 4-5);

(d) G-d who assists the righteous and oppresses the evil (verse 6).

Section 2-Praise of G-d for caring for all His creations and for being compassionate towards those who fear Him (verses 7-11);

(a) Opening: A call to acknowledge G-d (verse 7);

(b) Praise of G-d for providing rain and supplying food for His creations (verses 8-9);

(c) Praise of G-d for favoring those who fear Him who direct their requests to Him (verses 10-11);

Section 3-Praise of G-d for blessing Yerushalayim with precipitation and for bestowing the Torah upon the Jewish People (verses 12-20);

(a) A call to praise G-d (verse 12);

(b) The blessings bestowed upon Yerushalayim (verses 12-14);

(c) The precipitation provided to Yerushalayim (verses 15-18);

(d) The gift of the Torah (verses 19-20).

המומור נחלק לשלושה חלקים ותחלת כל חלק בלשון צווי להלל ולשבח את ה'. תחלת החלק הראשון – הללו יה (א), תחלת החלק השני – ענו לה' בתודה (ו), תחלת החלק השלישי – שבחי ירושלם את-ה' (יג). לאחר הצוים להלל את ה' יש בכל חלק משלושת חלקי המומור מערכת שבחים משבחי ה'. שלוש המערכות של השבחים מקבילות זו אל זו: הצד השני שבחן הוא הספור בגבורת ה' המושל בעולם כלו ובחסדו על יראיו ועל ישראל עמו ועל ירושלים עירו. והפניה להטעים, שהבורא את כל העולם כלו הוא הבורא בישראל ובירושלים, והאל הגדול ורב כח הוא המעיד עניים ורופא לשבויי לב ובונה ירושלים. והוא מה שאמרו חז"ל: בכל מקום שאהיה מוצא גדלותו (נסח אחר: גבורתו) של הקב"ה שם אהיה מוצא ענותו. במערכת השבחים שבחלק הראשון הסדר: ענוה (ג-ג), גדלה (ד-ה), ענוה (ו), במערכת השבחים שבחלק השני הסדר: גדלה (ח), ענוה (ט-יא). ובמערכת השבחים שבחלק השלישי הסדר כמו בחלק הראשון: ענוה (יג-יד), גדלה (טו-טז), ענוה (יז-יט).

Translation: The Mizmor is divided into three sections with each section being introduced by a call to praise G-d. In the first section the call is found in the word: Halleluka. At the beginning of the second section, the words: Enu Lashem B'Soda serve that purpose and at the beginning of the third section it is the words: Shabchei Es Yerushalayim. After the call to praise G-d in each section comes a list of praises by which to glorify G-d. Each of the three collections share similarities-descriptions of the great acts that G-d performs as ruler of the world and the compassion He bestows upon those who fear Him, on His people, the Jewish People, and His city, Yerushalayim. The purpose is to emphasize that it was the creator of the world who chose the Jewish People and Yerushalayim; that it is the great and mighty G-d who benefits the humble and heals the broken hearted and who builds Yerushalayim. This supports what our Sages said: wherever you find the greatness of G-d (or the strength of G-d) there you will also find the modesty of G-d. In the list of praises in the first section the order is: modesty (verses 2-3); greatness (verses 4-5) and modesty (verse 6). In the list of praises in section 2, you find the following order: greatness (verse 8) and modesty (verses 9-11). In the list of praises in the third section, the order is like the first section; modesty (verses 13-14); greatness (verses 15-18) and modesty (verses 19-20).

במערכת הראשונה: מונה מספר לכוכבים; במערכת השנייה: המכסה שמים בעבים (שהם למטה מן הכוכבים) המכין לארץ מטר; ובמערכת השלישית (מוסיף על המטר): שלג, כפור, קרחו, קרתו. – במערכת הראשונה: מעיד עניים, במערכת השנייה: רוצה ה' את-יראיו, ובמערכת השלישית: מיד דברו ליעקב.
במערכת הראשונה: הרפא לשבויי לב, במערכת השנייה: עותן לבהמה לחמה (לחם לבכ-אנוש וסעד), במערכת השלישית: חלב חטים יביעה. – במערכת הראשונה: ורב-כח, במערכת השנייה: לא בגבורת הסוס יחפץ, לא בשוקי האיש ירצה, במערכת השלישית: עד-מהרה ירוץ דברו. – במערכת הראשונה: בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס, במערכת השנייה: רוצה ה' את-יראיו את-המיתלים לחסדו (יראי ה' המיתלים לחסדו) הם ביהוד נדחי ישראל המיתלים לבנו ירושלים), ובמערכת השלישית: שבחי ירושלם את-ה' ... כי-חזק בריחי שעריו, ברך בנה בקרבך.

Translation: In the first section: can count the number of stars. In the second section: who covers the skies with clouds (which are below the location of the stars) and who prepares rain for the earth. In the third section: (adding to rain mentioned earlier) snow, frost, ice and cold. In the first section: encourages the humble; in the second section: G-d favors those who fear Him; in the third section: shares His knowledge with the descendants of Yaakov.

תפלת שהרית-101 Tefila

In the first section: who heals the heart broken; in the second section: who provides feed to the animals (like: Tehillim 104, 15) bread satisfies the hearts of man) in the third section: He will feed you with the wheat of the highest grade. In the first section: in abundant strength; in the second section: not the strength of the horse does He want and not the strength of man does He desire; in the third section: His word runs swiftly. In the first section: the builder of Yerushalayim is G-d and the exiles of Israel He will gather in. In the second section: G-d wants those who fear Him and those who yearn for His kindness (in other words: those who fear G-d and yearn for His kindness, they are particularly those are the exiles who yearn for the rebuilding of Yerushalayim); in the third section: Yerushalayim should praise G-d . . . He has strengthened the bars of your gates, and He has blessed the children in your midst.

הַמְזִמּוֹר פּוֹתֵחַ: 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה', נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס, וּמַסִּים: מִיַּד דְּבָרוֹ (קָרִי) לִיעֲקֹב, חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. רָמּוֹ יֵשׁ כָּאֵן, שֶׁה' בּוֹנֵה אֶת יְרוּשָׁלַם וּמַכְנֵס לְחוּכָה אֶת נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת חֲקָיו וּמִשְׁפָּטָיו.
כָּבֵד הַעֲרִינוּ לְעִיל, שֶׁהַשֶּׁכֶח 'מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוֹכְבִים' מַצְטָרֵף אֶל הַשֶּׁכֶח 'נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס' לְרַמּוֹ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם צְבָאוֹת ה' בְּאֶרֶץ וּמִכְתָּיִם כְּגַד הַכוֹכְבִים שֶׁהֵם צְבָאוֹת ה' בְּשָׁמַיִם. בְּלִשׁוֹן אַחֲרֵת יֵשׁ לִזְמַר, שֶׁהַלֵּקֶח הַעוֹלָה מִדְּבָרֵי הַמְזִמּוֹר הוּא, שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי צִוּוֹת שֶׁל גְּלוֹי הַמְדוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת: בְּבְרִיאָה כָּלָה מִתְנַלֵּם הַכֹּחַ וְהַתְּבוּנָה הָאֱלֹהִיִּים, וּבִבְחִירַת עַם יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְרוּשָׁלַם מִתְנַלֵּם הַחֶסֶד וְהַמִּשְׁפָּט הָאֱלֹהִיִּים. לְעֵצוֹן זֶה רָמּוֹ הַמְשׁוֹרֵר בְּתֹארוֹ אֶת שְׁתֵּי הַצִּוּוֹת שֶׁל גְּלוֹי דְּבַר ה': כָּל הַבְּרִיּוֹת וְכָל גּוֹי הָאֶרֶץ מְכִירִים אֶת דְּבַר ה' הַמּוֹרִיד גְּשָׁמִים, אֲבָל יִשְׂרָאֵל לְבָדָם מְכִירִים אֶת דְּבַר ה' בְּחֲקָיו וּבְמִשְׁפָּטָיו.²⁹

Translation: The Mizmor begins: G-d is the builder of Yerushalayim; the exiles of Israel he will gather and ends who shares His words with the descendants of Yaakov, His rules and laws with the descendants of Yisroel. There is a hint here to G-d building Yerushalayim and gathering therein the exiles of the Jewish People in order that the Jewish People observe His rules and laws.

We already noted above that the praise: who knows the count of the stars is linked to the praise of the Jewish People representing the army of G-d on earth. They correspond to the stars in the sky who represent G-d's army in the heavens. In other words, the upshot of this Mizmor is that there two acts from which you can learn the traits of G-d: through what was created during creation you see the strength and wisdom of G-d and from G-d choosing the Jewish People and building Yerushalayim, you learn of G-d's compassion and His sense of justice. The author hints to this by describing two types of revelations by G-d: all the creatures and nations of the world recognize G-d's presence by His involvement in producing rain but only the Jewish People recognize G-d's presence through the observance of G-d's rules and laws.

הַמְשׁוֹרֵר כּוֹרֵף בְּמִזְמוֹר זֶה אֶת בְּנֵי יְרוּשָׁלַם עִם יְרִידַת גְּשָׁמִים. וְכִיּוֹצֵא בְּעֵצוֹן זֶה מְצִינוּ סְעָמִים אַחֲדוֹת בְּמִזְמוֹרֵי תְהִלִּים וּבְדְבָרֵי הַנְּבִיאִים, שֶׁבְנֵי יְרוּשָׁלַם, שִׁיבַת צִיּוֹן וְקִבּוּץ גְּלוֹת, מְרֻכְבִּים עִם גְּשָׁמֵי בְּרָכָה וּבְרָכַת יְבֹול הָאֲדָמָה.³⁰
וְכָבֵד הַזְכָּרְנוּ לְעִיל, שֶׁהַדְּבָרִים 'כִּי-חֹק בְּרִיתִי שְׁעָרֶיךָ, בְּרַךְ בְּנוֹךְ בְּקִרְבֶּךָ, מַעֲלִים בּוֹכְרוֹן אֶת יְמֵי נַחֲמִיָּה שֶׁבָּנָה אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַם וְהַצִּיב אֶת שְׁעָרֶיהָ וְהַשְׁתַּדֵּל לְהַרְבּוֹת אֶת מִסְפַּר הַוְשָׁבִיָּה, עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶסְמְךָ לִזְמַר שְׁמוֹעַד הַמְזִמּוֹר מַעֲקָרוֹ לְהַאֲמִיר בְּתַפְלַת הַדּוּרָה ('עֲנוּ לָהּ בְּתוֹדָה') עַל גְּשָׁמֵי בְּרָכָה שֶׁיִּרְדּוּ כִּימֵי בְנֵי יְרוּשָׁלַם בִּידֵי שְׁבִי צִיּוֹן בְּרֹאשִׁית יְמֵי הַבֵּית הַשֵּׁנִי.

Translation: In this Mizmor, the author combines the idea of the building of Yerushalayim with the output of rain. Similarly we find on other occasions in the chapters of Tehillim and the words of the prophets that the building of Yerushalayim, the return to Tzion and the ingathering of the exiles are linked to rains of blessing and the blessing that the land produce a plentiful harvest.

תפלת שהרית-101 Tefila

We already mentioned above that the words: that He strengthened the bars of your gates and blessed your children within them remind us of the days of Nehemia who built the walls of Yerushalayim, placed gates within them and worked to increase the number of its inhabitants. Based on those words we can say that this Mizmor was composed to be said as part of a prayer of acknowledgement (Answer G-d with acknowledgement, found in this Mizmor) when dew and rains of blessing fell during the days of the returnees from exile while re-building Yerushalayim in the beginning of the Second Temple era.

וְכַף הַכִּינוּ אֶת הַדְּבָרִים מִעֲמִיקֵי הַתְּרֻעִים הַיּוֹנִי, שֶׁכָּתְבוּ בְּרֹאשׁ מִזְמוֹר זֶה 'לְחַיִּי וְלִזְכָּרְיָה'.
אֲמָנָם אֵין זֹאת רְאִיָּה וּמִוֶּרְהָ. מִשּׁוֹם שֶׁהַדְּבָרִים עַל בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם אֲמֹרִים בְּלִשׁוֹן כְּלָלִית, וְיָפִים
לְהֵאמֹר בְּכָל דּוֹר וָאֶף בְּדוֹרוֹת הַבָּיִת הָרִאשׁוֹן (פִּי' לַעֲלֵל מִזְמוֹר קִבֵּץ). וְגַם הַדְּבָרִים 'נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכָּסֹּם'
עָשׂוּ לְהַתְפָּרֵשׁ עַל כְּנוּס עוֹלֵי הָרֶגֶל שֶׁבָּאוּ מֵאַרְצוֹת רְחוֹקוֹת אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. עַל
כָּל פָּנִים מִסְתַּבֵּר, שֶׁהָיָה הַמִּזְמוֹר מִעֲקָרֵוֹ תַּפְּלַת הַדְּרִיָּה עַל גִּשְׁמֵי בְּרָכָה וְשֶׁנֶּת שִׁכְעָה. וְאַפְשָׁר לִזְמֹר,
שֶׁמִּזְמוֹר זֶה הוּא כַּעֲזֵן אֲב־טָפוֹס לְתַפְּלוֹת הַגִּשְׁם וְהַטַּל, שֶׁגַּם הֵן כּוֹרְכוֹת תַּפְּלָה לְגִשְׁם וְלַטַּל עִם
תַּפְּלָה לְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם יג.

Translation: So did those who copied the Greek translation of this Mizmor understand when they wrote as an introduction to this Mizmor: "To Chagai and Zechariya" although it does not represent an absolute proof. Because the words that describe the building of Yerushalayim are expressed in general terms, it is a Mizmor that is appropriate to recite in any generation and could have been composed during the First Temple era. In addition, the words: the exiles of the Jewish People He will gather can also mean the gathering of the people who travelled from distant places to celebrate the holidays in Yerushalayim and in the Beis Hamikdash. At a minimum, we can establish that the Mizmor was authored to be recited as a prayer of acknowledgement for rains of blessing and for years of plenty. We can say that this Mizmor became the model for the prayers that we now recite for rain and dew. They too combine prayers for rain and dew with requests for the rebuilding of Yerushalayim.

בְּמִזְמוֹר זֶה יֵשׁ הִרְבֵּה צִלִּילִים וּפְלִילִים עַל אֲלִילִים יג. וְיֵשׁ גַּם וּזְיוֹן בְּלִשׁוֹן הַשְּׂבָחִים לֵה'. יֵשׁ שֶׁהִשְׁבַּח
נֶאֱמַר בְּכִינוּנִי בְּלִי מִידֵּעַ (בּוֹנֶה, מַעֲזִיד), יֵשׁ בְּכִינוּנִי מִידֵּעַ (הַרְפָּא, הַמְכַסֶּה, הַשֵּׁם) וְיֵשׁ בְּפִעֵל
עָתִיד (יִכָּסֹּם, יִשְׁבִּיעַף). הַמִּזְמוֹר שֶׁלִּפְנֵי כֵן מְסִים בְּתַנְּכֻרַת מַלְכוּת ה' בְּצִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר וּמִזְמוֹרֵנוּ
פּוֹתַח: בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַם ה'.

יֵשׁ גַּם לְשׁוֹנוֹת מִשְׁתַּפִּים לְשׁוֹן הַמִּזְמוֹרִים קִמּו-קִמּו:

קִמּו	קִמּו
הִלְלוּ-יָהּ ... אֲנוֹמְרָה לְאַלְהֵי	הִלְלוּ-יָהּ ... אֲנוֹמְרָה לְאַלְהֵי
עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֶרֶץ	עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֶרֶץ
עֲשֵׂה מִשְׁפָּט	עֲשֵׂה מִשְׁפָּט
נָתַן לָחֶם לָרַעֲבִים	נָתַן לָחֶם לָרַעֲבִים
ה' אֱהָב צְדִיקִים	ה' אֱהָב צְדִיקִים
יְחֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזִיד	יְחֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזִיד
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יַעֲזֹב	וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יַעֲזֹב
יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן	יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן

קִמּו: אֵהֱלֵלָה

קִמּו: וְאֵהֱלֵלָה

עֵינֵי-כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ	עֵינֵי-כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ
וְאֵתָה נָתַן-לָחֶם אֲחִי-אֶכְלֶם בְּעִתּוֹ	וְאֵתָה נָתַן-לָחֶם אֲחִי-אֶכְלֶם בְּעִתּוֹ
וְזֹקֶף לְכָל-הַכּוֹפִים	וְזֹקֶף לְכָל-הַכּוֹפִים
מִלְכוּתָךְ מִלְכוּת כָּל-עַלְמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל-דּוֹר וָדוֹר	מִלְכוּתָךְ מִלְכוּת כָּל-עַלְמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל-דּוֹר וָדוֹר
שׁוֹמֵר ה' אֲחִי-כָל-אֶהְבִּי	שׁוֹמֵר ה' אֲחִי-כָל-אֶהְבִּי
וְזֶה רְשָׁעִים יִשְׁמִיד	וְזֶה רְשָׁעִים יִשְׁמִיד

תפלת שהרית-101 Tefila

Translation: In this Mizmor we find many repeating sounds. There are also nuances in the words of praise to G-d. Sometimes the praise is said in the present indefinite tense (Boneh and M'Odeid). There are some written in the present definite tense (Ha'Rofeh, Ha'Michasseh, Ha'Som) while some are written in the future tense (Yichanes, Yasbi'Aich). The previous Mizmor concluded with a reference to G-d's hegemony in Tzion forever while the present Mizmor begins with G-d as builder of Yerushalayim.

We also find similar words in this and the previous Mizmor:

Examples of lines in **תפלת גשם** and **תפלת טל** that combine prayers for rain and dew with requests for the rebuilding of Yerushalayim.

א. כגון: טל צוה שנה טובה ומעוטרת, פרי הארץ לגאון ולתפארת, עיר כסכה נותרת, שימה בידך עטרת בטל (תפילת טל במנהג אשכנז), או: שפעת רביבים יוריד מזבוליו, להחיות זרע ולתת פרי יבוליו, מטר יורה ומלקוש יוריד עם אנליו, היות דשן ושמן כל פרי עץ ועליו... קומם גן נעול ופרדס רטון שתיליו, קרית חנה דוד ומנדל עוז חיליו, שובב לצואר השן מלואי חוד כליליו, בבוי לתלפיות ונחרו כל חנוים אליו, אלף המגן תלוי עליו (תפילת גשם במנהג הספרדים, מצוי בכל מחזור כמנהג הספרדים וגם בשירי הקודש לרשב"ג מהר" דב ירדן כרך ב' 322).

ב. הדיבור 'ישב רוחו יולו מים' הוא הפזמון החוזר בפיוט 'אל חי יפתח אוצרות שמים' (אף הוא בתפילת גשם במנהג הספרדים). ועל פי הלשון 'המכסה שמים בעבים' יסד הפיוט את הפיוט הפותח 'מכסה שמים בעבים ומלבישם' (אף הוא בתפילת גשם במנהג הספרדים).

ג. על פי הלשון 'בונה ירושלם ת' נתקנה הברכה: ברוך אתה ה' בונה ירושלם, ועל פי התקבולת 'השם גבולך שלום חלב חטים ישיב' נאמר ב'ברכת השנים' (בנוסח הספרדים): ותהי אתריתך חיים ושבע ושלום בשנים הטובות.

Translation: This words of this Mizmor became the basis for the choice of some words in Shemona Esrei; i.e. the Bracha of Boneh Yerushalayim and the wording to Bareich Aleinu in Minhag Sepharad.

Examples of sounds that repeat within this Mizmor:

א. הרופא לשבורי; לשבורי לב ומחבש לעצבותם; מונה מספר, לכוכבים לכלם; המכסה המכין; לבהמה לחמה; לבהמה לבני; בריחי שערך, ברך בניך בקרבך; השם שלום ישיבך; גבולך שלום; חלב חטים; אטרמו ארץ; עד מהרה ירוץ זכרו; כאמר כפור כאמר יפזר; ירצה – רוצה – ארץ-יריך; קרתי – קרתי.